

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAȘI
FACULTATEA DE LITERE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE STUDII FILOLOGICE**

**FUNCȚIA CRITICĂ A PARODIEI ÎN LITERATURA
SCRIITORILOR DE LA „VIAȚA ROMÂNEASCĂ”**

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. PATRAȘ ANTONIO

Doctorand:

SCHIPOR V. DANA RALUCA

IAȘI, 2022

UNIVERSITATEA "ALEXANDRU IOAN CUZA" DIN IAȘI
Școala Doctorală de Studii Filologice

ANUNȚ

La data de 03.09.2022, ora 10.00, în amfiteatrul „A. Philippide” (III.11), doamna Schipor Dana-Raluca va susține, în ședință publică, teza de doctorat cu titlul „Funcția critică a parodiei în literatura scriitorilor de la ‹Viața românească›”, în vederea obținerii titlului științific de doctor în domeniul Filologie.

Comisia de doctorat are următoarea componență:

Președinte:

Prof. univ. dr. Dragoș COJOCARU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Conducător de doctorat:

Prof. univ. dr. Antonio PATRAȘ, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Referenți:

Prof. univ. dr. Lăcrămioara PETRESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Prof. univ. dr. Ioana BICAN, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca

CSII Ligia TUDURACHI, Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române, Cluj-Napoca

CUPRINS

ARGUMENT

1. Spirit critic și identitate culturală. Sentimentul continuității

1.1. Construirea unei identități culturale. *Bătălia pentru vechime*

1.2. Moldovenismul și criticismul periferic

1.3. *Pasiunea moderației* și specificul național

1.4. Formatorul din umbră – junimistul Alexandru I. Philippide

1.4.1. Racordarea la tradiție

1.4.2. Un precursor ignorat: Alexandru I. Philippide

1.4.3. Chestiunea „idealului” în artă. Polemica Alexandru I. Philippide – Const. Dobrogeanu-Gherea

1.4.4. Alexandru I. Philippide și seria *Specialistului român*
Un model de pamflet

Concluzii

2. O cultură a umorului. Cenaclul de la „Viața românească”: identitate, tradiție, practici

2.1. Râsul la cenaclu

2.2. Imaginea unei societăți vesele în memorialistica grupului

2.3. *Anecdota prima...* – o continuare a culturii junimiste a râsului

- 2.4. Cenaclul în literatura umoristică a scriitorilor de la „Viața românească”: epigrame, farse, parodii
 - 2.4.1. Epigrama și parodiile de gazetă – duelurile verbale
 - 2.4.2. Parodia la cenaclu – dedicații, urme, influențe
- 2.5. Un proiect de colaborare. G. Topîrceanu și Al. O. Teodoreanu – stilul simili-cronicăresc
 - 2.5.1. Recuperarea comunului și a clișeului literar

Concluzii

3. Radiografia unei epoci. Configurări ale spiritului critic moldovenesc

- 3.1. Scurte considerații despre polemică
- 3.2. Direcții critice și spirit polemic
 - 3.2.1. Polemica agresivă, polemica de idei și pamfletul
 - 3.2.2. O cultură a dialogului
 - 3.2.3. Profil de polemist
- 3.3. Funcția critică a parodiei lui G. Topîrceanu – o reconfigurare a moldovenismului
 - 3.3.1. G. Topîrceanu, un temperamental sub semnul moderației
 - 3.3.2. Simbolism și decadentism – inițieri parodice
 - 3.3.3. Între clișeu și autenticitate
- 3.4. Epigramă și pamflet: Al. O. Teodoreanu și N. Iorga

Concluzii

4. Redimensionarea modernității. Tradiție și modernitate

4.1. Parodia, remediul unei simptomatologii nostalgice

4.2. Societate și progres. Forme ale vieții moderne în literatura scriitorilor de la „Viața românească”.
Cronicile începutului de secol.

4.2.1. În ritmul provinciei

4.3. *Oameni și vremuri*, de I. I. Mironescu

4.4. *Adela*, romanul criticului

4.5. O parodie cu dublă miză: *Hronicul măscăriciului Vălătuc*

4.6. Calistrat Hogaș, de la parada erudiției la tentația vieții. Figura provincialului izolat

4.7. Ieșenismul lui Ionel Teodoreanu. O reconfigurare ironică a nostalgiei moldovenești

4.7.1 Medelenismul polemic din romanul *Bal mascat*

Concluzii

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

Având în prim plan scriitorii grupați în jurul revistei „Viața românească”, lucrarea de față își propune să analizeze parodia, concept central al tezei, ca pe un fenomen complex ce reflectă în acest caz o atitudine de tip ideologic și mentalitar, restrâns sub umbrela unui concept tot mai des pus în discuție de studiile literare de dată relativ recentă, și anume moldovenismul, un fenomen atât cultural, cât și literar (pus în discuție și în alte studii de Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir sau Paul Cernat, cu referire la sectorul romanesc și asociat în mod aparte unor concepte particulare precum „roman retro”, de pildă). În această lumină, în literatura celor mai mulți scriitori de la „Viața românească”, mulți dintre aceștia umoriști celebri, precum G. Topîrceanu, Al. O. Teodoreanu, D. D. Pătrășcanu, I. I. Mironescu, umorul și parodia tind să aibă un profil aparte, mascând în acești primi ani ai începutului secolului al XX-lea, o relație tensionată și incomodă cu realitățile și formele de modernitate așa-zis abuzivă, parodia integrându-se în sens larg fenomenului modernizării, al mutațiilor vechilor cadre de cultură și civilizație semnalizând energiile unei literaturi în plină dezvoltare și schimbare, cu paradoxurile, contradicțiile și conflictele sale specifice acestui început de secol.

Ideea că recursul la parodie al acestor scriitori este un simptom al unei atitudini critice care își are resortul într-un

anume tip de sensibilitate, una de *Belle Époque*, numită de criticul Angelo Mitchievici „crepuscularism moldovenesc”, rămâne în prim-planul analizei noastre. Cu alte cuvinte, parodia ilustrează conștiința de sine ce apare în toate epocile de tranziție, exprimând cel mai bine conștiința critică a celui care parodiază, fapt pentru care s-a dovedit necesară în cadrul acestei cercetări reconfigurarea prioritară a spiritului critic moldovenesc, trăsătură fundamentală a profilului intelectual și temperamental al acestora, un construct cultural identitar aflat de altfel la confluența dintre istoria ideilor și istoria literaturii.

Ne-am propus, prin urmare, să realizăm nu atât studiul izolat al unor texte parodice de referință aparținând unor autori de seamă ai revistei ieșene, cât o sinteză a unui fenomen cultural și social. În acest fel, dimensiunea critică și polemică a parodiei asimilată cercului de scriitori de la „Viața românească” fixează, mai mult, dominantele unei școli și subliniază, de fapt, emergența unei generații critice importante, aflate în continuarea spiritului critic ieșean, cu precădere junimist, în ceea ce privește tradiția asimilării critice a noului. În plus, am considerat că parodia nu oferă doar coordonatele estetice ale timpului său. Din acest punct de vedere, cercetarea nu se reduce doar la dimensiunea critică a parodiei în literatură, ci integrează și o dimensiune

sociologică, un alt obiectiv important fiind și configurarea în final a unei mentalități de grup, în acest sens, lectura memoriilor și a celorlalte documente de epocă fiind esențială. În cele din urmă, nefiind intenția noastră de a realiza un simplu studiu monografic, de istorie literară, lucrarea de față are și o componentă teoretică care încearcă să reactualizeze cercetarea și în direcțiile studiilor literare de actualitate, o pondere importantă având teoriile despre comunități sau despre identitatea locală văzută din perspectiva geografiei literare.

În primul capitol intitulat *Spirit critic și identitate culturală. Sentimentul continuității* am considerat necesară reactualizarea hărții identitare a Moldovei în marginea celor doi termeni-cheie, „spirit critic” și „moldovenism”, pentru a prefigura codurile subiacente ale discursului parodic al scriitorilor avuți în vedere în această lucrare. De referință pentru constituirea acestui profil aparte asociabil de altfel unui spațiu geografic, sunt particularitățile socio-istorice ale Moldovei, spațiu ce ar ilustra un ethos al *secundarului* (Virgil Nemoianu), semnalizând în acest sens o mai veche dialectică între spiritul moldovenesc, atașat culturii și mai rezistent sub raport tradițional, și spiritul muntenesc înclinat spre propensiuni revoluționare, dată fiind vocația politică a acestora.

Am urmărit, aşadar, cum reabilitând acest cult desuet al culturii, Moldova îşi asumă poziţia marginală, circumscrisă vocaţiei eminate creatoare, arta şi literatura fiind în general „produse ale regretului” (V. Nemoianu), ataşate memorie, menite să contrabalanseze utopismul şi politica revoluţionară. În plus, Ibrăileanu şi scriitorii revistei adaugă la noul context favorabil regionalizării şi ideologia liberal-conservatoare a căii de mijloc, dublate de o direcţie moderat-modernistă în practica literară, preconizate de junimişti în „teoria formelor fără fond”, teorie ce propune criticismul nu ca pe o atitudine reacţionară, aşa cum li s-a reproşat, ci ca o întoarcere spre realitatea ignorată de tendinţele utopice, revoluţionare.

Un caz aparte în această tendinţă de racordare la tradiţia locală îl reprezintă filologul Alexandru I. Philippide, caz mai puţin discutat în configuraţia revistei ieşene, dar considerat de criticul I. Oprişan „un mentor din umbră” al „Vieţii româneşti” şi, totodată, o figură care face legătura între cele două generaţii critice diferite. Seria „Specialistul român” publicată în revista „Viaţa românească” în perioada 1906-1907 prefigurează maniera critică de descendenţă maioreşciană în care se raportează şi vieţiştii la prezent şi noutate, semnalizând conservatorismul mai degrabă de fond, decât prin doctrină al filologului, aidoma lui Ibrăileanu.

Circumscrib intenției acestui demers de a fixa spiritul critic într-o tradiție locală și totodată de a contura continuitatea în spiritul locului, **capitolul al doilea** *O cultură a umorului. Cenaclul de la „Viața românească”: identitate, tradiție, practici* se concentrează asupra cenaclului ca structură de sociabilitate literară ce continuă într-un anume sens, prin practicile comune și prin formele de (auto)reprezentare ale comunității, cultura junimistă a râsului. Posibilitatea conturării unui „râs cenacular”, întocmai cum preconizează Vincent Laisney cu referire la cenaclurile franceze de secol al XIX-lea, atribuit comunității de elită pe care o și desemnează, evidențiază „umorul sănătos” de filieră populară și folclorică al anecdotelor rostite în timpul ședințelor de redacție (I. I. Mironescu, Calistrat Hogaș), apreciat de gruparea ieșeană, dar și umorul critic, în măsură să semnalizeze nu doar mecanismele râsului convivial, ci și tachinările între scriitori, practicile râsului păstrând ceva din implicațiile unui exercițiu critic ce nu depășește niciodată, totuși, limitele sociabilității de grup, fapt datorat unei conduite instituite de Ibrăileanu prin morala „delicateții” și a politeții.

Totodată, dacă în cazul grupării „Sburătorul” condusă de E. Lovinescu se încurajează mai cu seamă o formă de emotivitate extremă, „plânsul la comun”, socotit de Ligia Tudurachi în monografia dedicată cenaclului modernist o

„adevărată marcă a grupului”, în gruparea de la Iași domină convivialitatea (fixată de Roland Barthes în studiul său, *Cum să trăim împreună. Simulări romanești ale câtorva spații cotidiene*, ca *telos*, adică fascinație ascunsă, fantasmă principală a comunității), fapt reflectat în cele două modele diferite de socializare traduse în aceeași măsură și printr-o diferență de ordin politic.

În plus, anecdota devine în mod particular un blazon al grupării preluat pe filieră junimistă, fiind racordată „faptului divers” sau „mahalagismelor”, termeni prin care Ibrăileanu desemnează aspectul banal ca expresie directă a vieții. Astfel de momente desprind mediul cenacular de rigorismul intelectual și refac legătura scriitorilor cu viața, depășind clișeul austerității. Anecdota extrasă din medii diverse (avocățesc, din culisele vieții politice sau ale vieții literare în general) surprinde scriitorii și în alte ipostaze, de simpli comentatori ai vieții publice, căreia îi semnalizează dezacordul, superficialitatea sau ridicolul, dovedind implicit o conștiință critică a epocii extinsă mai departe și în publicistica acestora. Dar în aceeași măsură, în aceste expresii ale spiritului critic se investește ca în niște forme literare minore, anecdota, gluma, calamburul (numite de André Jolles „forme simple”) reflectându-se în literatură unor scriitori

precum D. D. Pătrășcanu, G. Topîrceanu, I. I. Mironescu ori Al. O. Teodoreanu.

Partea ultimă a capitolului analizează cenaclul ca mediu creativ și colaborativ. De altfel, o formă de „colaborare” între scriitori înțeasă ca influență sau urmă traversează însuși conceptul de parodie. Duelurile verbale, polemicile amicale versificate dintre scriitori ca G. Topîrceanu, Mihai Codreanu, Al. O. Teodoreanu ori Demostene Botez, de pildă, dar și dedicațiile rămân produse ale vieții de cenaclu, fiind expresia unei relații mai specifice între scriitori.

În plus, parodia sprijină revalorificarea clișeului literar și a locului comun prin privilegierea unei concepții asupra artei ca teritoriu comun, concepție eliberată de sub metafora „terorii în litere”, postulată și de Jean Paulhan în eseurile sale. Colaborarea dintre Al. O. Teodoreanu și G. Topîrceanu privind revalorificarea limbajului literar arhaic moștenit pe linia cronicarilor de secol al XVII-lea relevă un proiect foarte interesant, formă a scrisului împreună, ce utilizează totodată structuri lingvistice reutilizabile și recognoscibile în două texte diferite ca intenții și direcții (*Hronicul măscăriciului Vălătuc* și *Domnia lui Ciubăr Vodă*).

Capitolul al treilea este dedicat polemicii. Disensiunile dintre critici, pe lângă valoarea lor ideologică,

proiectează pe fundal și politicile diferite privind sociabilitatea din mediul cultural. Pentru criticul de la „Viața românească”, prin impunerea distincției dintre „polemica agresivă” și polemica de idei, polemica nu se instituie ca o simplă figură retorică, ci ea integrează strategiile dialogului critic, lectura activă și dezacordul viu, circumscrise fiindu-i mijloacele democratice ale dialogului și ale argumentației prin care este desemnată condiția fundamentală a culturii însăși. Un contramodel de polemică oferă criticul într-o notă din 1910, din revista „Viața românească”, intitulată *Rețetă pentru polemisti ironici*.

Discurs critic, parodia reconfigurează la rândul său o traiectorie a conflictului literar solicitând o lectură situată în centrul dezbaterilor estetice, dar și sociale, inevitabile ale vremii. Două sunt cazurile de polemisti redevabili care rețin atenția noastră, unul al poetului G. Topîrceanu cu parodiile sale ce dublează campania antisimbolistă a revistei ieșene, altul al scriitorului Al. O. Teodoreanu și critica sa antiiorghistă ce culminează cu volumul de epigrame din 1931, *Strofe cu pelin de mai contra Iorga Nicolai*.

În cazul lui Topîrceanu, contrar poeziei „noi” denunțate, intuiția modernistă s-ar concretiza totuși la autorul *Parodiilor originale* printr-o altfel de utilizare a neologismului.

De altfel, microcosmosurile idilice din *Rapsodii*, de pildă, nu mai supraviețuiesc la acest autor printr-o punere în vitrină a lor, cât prin refuncționalizarea acestora cu un cuvânt specializat, limbajul democratizat (sau stereotipia democratică), așa cum preconizează Jean Paulhan în eseurile sale, nemaifiind văzut ca un act de devalorizare, ci cu un sentiment reconfortant al utilității sale la nivel social care poate genera, dimpotrivă, o altfel de idee despre originalitatea poetică în general.

Extras din decorul verbal al epocii și integrat în circuitul poetic, neologismul prevede prin utilizarea sa o reconfigurare a ideii de originalitate, așa cum circumscrie și o investigare în act a tuturor posibilităților limbajului și ale literaturii. În plus, sisteme verbale și comportamentale clișeizante ce capătă un aspect vorbit, de conversație obișnuită, desprinse din cotidian, inaugurează în texte precum *Balada chiriașului grăbit*, *În tren*, *Gelozie* etc. un „registru al neatenției” (Walter Benjamin), al expresiei în latura sa minoră, fără pretenții hermeneutice importante, conciliind cele două tipuri de lirism (cel înalt și cel humoristic) și trădează o dimensiune emoțională a cuvântului, capabilă de a remodela concepția estetică tradițională.

Având ca punct de pornire pentru **capitolul al patrulea**, *Redimensionarea modernității. Tradiție și modernitate*, problematica modernității la început de secol al XX-lea, studiul

urmărește cu precădere modul în care fenomenul dezvrăjirii spațiului istoric și al societății patriarhale în special după Primul Război Mondial devine o problemă recurentă în literatura scriitorilor de la „Viața românească”. Modernitatea precară, hibridă, scindată între tradiție și inovație, provincialism și emancipare (alimentând o serie de mituri locale și stereotipuri culturale precum mitul patriarhalității, aristocratismul local, supremația culturală, forța tradiției etc.) se reflectă în întreaga economie urbană, peisajul orașului-cetate fiind surprins atât în discursul literar, în cel publicistic, cât și în viața intelectuală a acestor scriitori, deseori într-un tablou critic destructurant, cu nelipsite note autoironice.

Se conturează în cele din urmă perspectiva unui modernism ieșean atașat memoriei culturale, dar fără să piardă din vedere perspectiva sincronismului estetic. În acest sens, propunem lectura în cheie dublă (parodică) a operelor unor autori precum I. I. Mironescu, Calistrat Hogaș, G. Ibrăileanu, Ionel Teodoreanu ori Al. O. Teodoreanu.

În cazul lui I. I. Mironescu, autor al unor proze autobiografice ale formării (*În drum, spre Braniștea, Irimie Honcu* etc.), parodia ține de modalitatea în care toposuri recurente în epocă, majoritatea de interferență cu cele sămănătoriste (patriarhalitatea pierdută, lupta dintre civilizație și primitivism, nostalgia după o lume în destrămare etc.), au

parte de un tratament ironic în măsura în care *idila rurală* (teoretizată la noi de Virgil Nemoianu) primește o supapă umoristică, interferând pe fundal cu tema centrală a schimbării și a dispariției unei lumi.

Nefiind gândit ca o parodie anume, romanul *Adela* al criticului G. Ibrăileanu poate fi receptat astăzi ca o scriere după model, considerând faptul că punerea sistematică între paranteze a unui tip de discurs, distorsionarea/adaptarea modelelor și a convențiilor prin intermediul lecturilor critice implică totodată și preluarea acestora în negativ. În plus, semnalizând permanent în mod ironic pretențiile livrești ale lui Codrescu, personajul Adela proiectează nu doar un model diferit de lectură, ci pare că prin aceasta romanul criticului își înscenează, într-o anume măsură și critica.

În cazul lui Al. O. Teodoreanu, în *Hronicul măscăriciului Vălătuc*, parodia înregistrează o dublă miză, pe de o parte condensată în revizionismul estetic, pe de altă parte în reevaluarea unor teme majore. Grefarea temei erotico-bahice (Șerban Cioculescu prefigurând „naționalismul viticol” al prozatorului) și redefinirea ironică a noțiunii de eroism național, nu se limitează în a introduce anecdota (discurs secundar, critic, circumscris conceptului de *counter-history*) într-o structură narativă mai amplă, aidoma cronicarilor, ci proiectează în sine o istorie de gradul doi în măsură să recupereze în mod mai

autentic vestigiile trecutului. În plus, potențând ostentativ apetitul viticol și culinar de factură moldovenească al eroilor săi, „Păstorel” parodiază ceremonialul din povestirile sadoveniene, demistificându-l, povestirile erotice și bahice acoperind în final „abia perceptibila tristețe de factură sadoveniană”.

O altă figură aparte este și Calistrat Hogaș, scriitor de graniță, o figură izolată, dar asimilat mai degrabă grupării de la „Viața românească”. Fără să se retragă în turnul de fildeș al cugetării prin aluzii și referințe livrești (autorul fiind acuzat de faptul că ar face paradă de erudiție în textele sale), pe care chiar el le amendează prin accentuate demersuri parodice, dar depărtându-se la fel de mult de mimetismul specific memorialisticii, jurnalul peregrinului prin munții Neamțului reliefează profilul scriitorului care rezistă prin ironie și parodie tendințelor epocii, de unde și dificultatea clasificării operei sale.

Ionel Teodoreanu, în schimb, își fixează în epocă un alt fel de profil, cel al scriitorului moldovean nostalgic de nuanță minoră prin romanul *La Medeleni*. În mod diferit, *Bal mascat* repune în lumină supratema Iașiului, a micului târg diagnosticat tot mai acut în acest roman ca suferind de un „provincialism special”, semnalizat în această lumină ca un discurs în negativ ce produce iremediabil fisura universului medelenist prin intruziunea discursului critic. Ieșenismul definește aici eșecul

existențial, lipsa de orizont, ipocrizia, decăderea intelectuală, snobismul și parvenitismul interbelic. O atenție deosebită merită și paginile ce vizează mahalagismul provincial și adaptările improprii la modernitate, unde critica antimodernistă se realizează nu atât printr-o viziune racordată valorilor tradiționale, cât prin natura în sine deformată și improprie a spațiului, textul semnalizând mai cu seamă conștiința trează a autorului care utilizează în acest caz parodia modernității într-o viziune accentuat critică.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

BIBLIOGRAFIE PRIMARĂ

a) în periodice

- BLAZIAN, H., *De vorbă cu Al. O. Teodoreanu*, „Adevărul literar și artistic”, IX, nr. 426, 3 feb. 1929.
- IORGA, Nicolae., *O batjocură a trecutului nostru*, „Ramuri”, nr. 12, 19 martie 1922, pp. 177-178.
- BOTEZ, Demostene, *Scrisoare*, în „Teatrul”, 9 decembrie 1912, nr. 8, pp. 7-8.
- BOTEZ, Demostene, *Sonet pluvios*, în „Teatrul”, 2 februarie 1912, nr. 7, p. 7.
- OPRIȘAN, I., *Un mentor din umbră al „Vieții românești”*: Alexandru I. Philippide, prefață la vol. Alexandru I. Philippide în dialog cu contemporanii, vol II, Editura Minerva, București, 1986.
- IBRĂILEANU, G., *Rețetă pentru polemiștii ironici*, din „Viața românească”, nr. 7, iulie 1910, p. 133, semnat „P. Nicanor&Co.”
- PHILIPPIDE, Alexandru, *Specialistul român*, „Viața românească”, vol III, nr. 10, 1906, p.496-524.
- PHILIPPIDE, Alexandru, *Specialistul român*, „Viața românească”, vol IV, nr. 3, 1907, pp. 410-431.
- TEODOREANU, Al. O., *Scrisoare deschisă dlui. profesor Nicolae Iorga*, în „Aurora”, nr. 133, 2 aprilie 1922, p. 2.
- TOPÎRCEANU, G., *Dl. G. Topîrceanu polemizând cu sine însuși. Cum mi-ar fi putut răspunde dl. Păstorel Teodoreanu la epigrama publicată la „Lumea” de Anul Nou* în „Lumea”, nr. 3455, 9 ianuarie 1930, p. 2.
- TEODOREANU, Al. O., *Măscăriciul Vălătuc*, în „Gândirea”, an III, nr. 4-5; 5/20 iunie 1923, p. 54.
- TEODOREANU, Al. O., *Pilula Pink a unei generații: N. Iorga*, în „Lumea”, nr. 18, 3 mai 1925, pp. 575-579.

TEODOREANU, Al. O., *Ripostă amicului G. Topîrceanu*, în „Lumea”, nr. 3837, 5 aprilie 1931, p. 2.

TEODOREANU, Al. O., *Provocare*, în „Lumea”, nr. 3839, 8 aprilie 1931, p. 2.

TEODOREANU, Al. O., *Autorecensie. Însemnări necesare pe marginea unui opuscul pripit semnat de acelaș Al. O. Teodoreanu*, în „Viața românească”, anul XXV, nr. 4, aprilie 1933, p. 190-195.

b) în volume

IBRĂILEANU, G., *Opere*, vol. 1 – 10, ediție îngrijită de Al. Piru și Rodica Rotaru, ed. Minerva, București, 1974 – 1981.

IBRĂILEANU, G., *Scriitori români și străini*, vol. I și II, ediție îngrijită de Ion Crețu, prefață de Al. Piru, Editura pentru Literatură, București, 1968.

IBRĂILEANU, G., *Spiritul critic în cultura românească*, ediție selectivă, introducere, note și tabel cronologic de Const. Ciopraga, Editura Junimea, Iași, 1970, p. 78 Ed. Junimea, Iași, 1970.

IBRĂILEANU, G., *Campanii*, ediție îngrijită și prefață de Mihai Drăgan, Editura Minerva, București, 1971.

IBRĂILEANU, G., *Scrieri alese*, ediție îngrijită de Antonio Patraș, Roxana Patraș, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 2010.

SEVASTOS, Mihail, *Cronici rimate*, prefață de Al. Philippide, Editura pentru Literatură, București, 1963.

SEVASTOS, Mihail, *Amintiri de la Viața românească*, Editura pentru Literatură, București, 1966.

SEVASTOS, Mihail, *Versuri*, cu o prefață de Al. Philippide, Editura pentru Literatură, București, 1967.

TEODOREANU, Al. O., *Strofe cu pelin de mai contra Iorga Nicolai. Cu o scrisoare inedită de la Dante Alighieri, ilustrat de C. Ava, gravat de Kiri*, Iași, 1931.

- TEODOREANU, Al. O., *Versuri*, Editura Minerva, antologie și fișă bibliografică de Ilie Dan, studiu introductiv de Ion Rotaru, București, 1972.
- TEODOREANU, Al. O., *Hronicul Măscăriciului Vălătuc. Proză umoristică*, postfață de Gh. Hrimiuc, Editura Junimea, Iași, 1989.
- TEODOREANU, Al. O., *Tămâie și otravă*, ediție, notă asupra ediției, tablou cronologic și bibliografie de Alexandru Ruja, Editura de Vest, Timișoara, 1994.
- TOPÎRCEANU, G., *Scrieri*, ediție critică, prefațată, note, comentarii, tabel cronologic și bibliografie de Al. Săndulescu, Editura Minerva, București, 1983, 2 vol.
- TOPÎRCEANU, G., *Opere*, ediție critică, note, variante, comentarii, aprecieri critice și bibliografie de Al. Săndulescu, introducere de E. Simion, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, București, 2014, 2 vol.
- BOTEZ, Demostene, *Chipuri și măști. Articole. Note de călătorie*, Editura pentru Literatură, București, 1965.
- BOTEZ, Demostene, *Fapte diverse*, Editura pentru Literatură, București, 1969.
- BOTEZ, Demostene, *Memorii*, Editura Minerva, București, 1970.
- PĂTRĂȘCANU, D. D., *Povestiri*, ediție și prefață de Valentina Marin Curticeanu, Editura Minerva, București, 1972.
- PĂTRĂȘCANU, D. D., *Candidat fără noroc*, ediție, studiu introductiv și note de Ilie Dan, Editura Junimea, 1987
- TEODOREANU, Ionel, *Opere alese (Turnul Milenei. Bal mascat)*, vol IV, ediție îngrijită de Aurelia Rusu și Nicolae Ciobanu, cu un studiu introductiv de Nicolae Ciobanu, Editura Minerva, București, 1970.
- TEODOREANU, Ionel, *Cum am scris Medelenii*, studiu introductiv, ediție și text stabilit de Nicolae Ciobanu, Editura Junimea, Iași, 1978.
- TEODOREANU, Ionel, *Masa umbrelor*, Editura Junimea, Iași, 1983.

- MIRONESCU, I. I., *Scrieri*, ediție îngrijită, cu prefață, note, glosar și bibliografie de Ilie Dan, Editura pentru Literatură, București, 1968.
- HOGAȘ, Calistrat, *Opere*, ediție îngrijită, cu glosar, bibliografie și studiu introductiv de Const. Ciopraga, Editura de Stat pentru Literatură, București, București, 1955.
- HOGAȘ, Calistrat, *Pe drumuri de munte*, ediție îngrijită de Daciana Vlădoiu, Ed. Minerva, București, 1988.
- SADOVEANU, Mihail, *Opere*, vol. XX, Editura pentru literatură, București, 1967.
- SADOVEANU, Mihail, *Oameni și locuri*, prefață, îngrijire de ediție și note de Mădălina Nicolau, Editura Sport-Turism, București, 1982.
- IBRĂILEANU, G., *Adela. Privind viața. Amintiri din copilărie și adolescență*, prefață de Constantin Ciopraga, Editura pentru Literatură, București, 1966.
- *** *Scrisori către Ibrăileanu*, vol I, ediție îngrijită de M. Bordeianu, Gr. Botez, I. Lăzărescu, Dan Mănuță și Al. Teodorescu, cu o prefață de Al. Dima și N.I.Popa, Editura pentru Literatură, București, 1966.
- *** *Scrisori către Ibrăileanu*, vol. IV, ediție îngrijită de Mihai Bordeianu, Editura Minerva, București, 1982.

BIBLIOGRAFIE SECUNDARĂ

a) articole

- CREȚU, Bogdan, *Povestea poveștilor sau desacralizarea sacrului*, în revista „Transilvania”, nr. 1, 2019, PP. 34-39.
- CROHMĂLNICEANU, Ov. S., *Humorul lui Topîrceanu*, „Viața românească”, anul VI, aprilie 1953, nr. 4, pp. 213-237.
- DOZO, Björn-Olav, GLINOER, Anthony, *Littérature et don*, COnTEXTES [En ligne], 25 mai 2009, URL: <http://journals.openedition.org/contextes/4282>; DOI: <https://doi.org/10.4000/contextes.4282>.

- ELIADE, Mircea, *Medelenii și „medelenismul”*, în „Cuvintul”, an III, nr. 652, 5 ianuarie 1927, pp. 1-2.
- GLINOER, Anthony, *Collaboration and Solidarity: The Colective Strategies of the Romantic Cenacle*, în volumul Seth Whidden, *Models of Collaboration in Ninetheenth-Century French Literature. Several Authors, One Pen*, Ashgate, 2009, pp. 37-54.
- GLINOER, Anthony, PROVENZANP, François, *Du rififi chez Mallarmé*, CONTEXTES [En ligne], 8 iunie 2009, URL: <http://journals.openedition.org/contextes/4332>.
- GLINOER, Anthony, LAISNEY, Vincent, *La configuration des lieux de sociabilité cénaculaires*, CONTEXTES [Online], 19, 2017, 12 december 2017, URL: <http://journals.openedition.org/contextes/6312> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/contextes.6312>
- GLINOER, Anthony, LAISNEY, Vincent, *Le discours anticénaculaire au XIXe siècle: un cas d'école*, CONTEXTES [En ligne], 08 aprilie 2012, URL: <http://journals.openedition.org/contextes/4922>; DOI: <https://doi.org/10.4000/contextes.4922>.
- LACROIX, Michel, *La plus précieuse denrée de ce monde, l'amitié. Don, échange et identité dans les relations entre écrivains*, CONTEXTES [En ligne], 15 mai 2009, URL: <https://journals.openedition.org/contextes/4263#ftn37>.
- LAISNEY, Vincent, *Le rire cénaculaire*, în volumul *Le rire moderne*, Alain Vaillant și Roselyne de Villeneuve (dir.), Presses universitaires de Paris Nanterre, 2013, pp. 131-144, <https://books.openedition.org/pupo/3634>.
- LAISNEY, Vincent, *Cénacles et cafés littéraires: deux sociabilités antagonistes*, Presses Universitaires de France, , „Revue d'histoire littéraire de la France”, 2010/3 Vol. 110, pp. 563-588, <https://www.cairn.info/revue-d-histoire-litteraire-de-la-france-2010-3-page-563.htm>.

- MAINGUENEAU, Dominique, *Sémantique de la polémique*, L'âge d'Homme, Lausanne, Suisse, 1983, <http://books.google.ro>.
- MIRONESCU, Doris, *Hronicul Măscăriciului Vălătuc: „Craii” lui Păstorel*, în volumul *Spațiul lingvistic și literar în orizont european*, Luminița Hoarță Cărașu, Lăcrămioara Petrescu (coord.), Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009, pp. 219-227.
- MIRONESCU, Doris, *Craii lui Păstorel. De la „savoir vivre” la „savoir mourir*, „Timpul”, an IX, nr. 117, septembrie 2008, p. 16-17
- MIRONESCU, Doris, *Către o tipologie a jurnalului de călătorie în cultura română*, comunicare susținută în cadrul simpozionului național *Memorialistica românească: între documentul istoric și obiectul estetic*, Iași, 22-23 iunie 2017, accesat online <http://www.philippide.ro/Memorialistica%202020/MIRONESCU.pdf>.
- PALEOLOGU, Alexandru, Al. O. Teodoreanu, în *Spiritul și litera. Încercări de pseudocritică*, ediția a II-a, Ed. Cartea Românească, București, 2007.
- PATRAȘ, Antonio, *Alexandru Philippide la „Viața românească”*, „Philologica Jassyensia”, anul V, nr. 1 (9), 2009.
- PATRAȘ, Antonio, *Aristocratul Ibrăileanu*, în revista „Vitriliu”, nr. 54, aprilie 2021, pp. 70-72.
- PETRESCU, Lăcrămioara, G. Ibrăileanu și E. Lovinescu – critica „dialogală”, în volumul „Philologica Jassyensia”, an VII, nr. 2 (14), 2011, pp. 121-125.
- SIMION, Eugen, *Calistrat Hogaș (1847-1917) (I)*, „Caiete critice”, 9 (359), 2017, pp. 3-12.
- SIMION, Eugen Simion, *Nicolae Iorga (II)*, în „Caiete critice”, nr.1 (375), ianuarie 2019, pp. 3-19.
- STEINHARDT, N., *Cinci cazuri de seniorie*, în *Prin alții spre sine. Eseuri vechi și noi*, Editura Eminescu, București, 1988.

- TUDURACHI, Ligia, *Plânsul la cenacul*, în „Philologica Jassyensia”, an XIV, nr. 1 (27), 2018, p. 131–143.
- TUDURACHI, Ligia, *Demonul zeflemelei junimiste*, în revista „Transilvania”, nr. 5, 2021, pp. 28-37.
- TUDURACHI, Ligia, *Mică femonologie a rostirii de cenacul românești* („Junimea, „Sburătorul, „Cercul literar de la Sibiu”), în Viorica Răileanu, Liliana Botnari (coord.), *Spiritus loci: interferențe, confluente, rezistență*, Chișinău, Editura Pro Libra, 2019, p. 193–202.
- WHIDDEN, Seth (coord.), *Models of Collaboration in Nineteenth-Century French Literature. Several Authors, One Pen*, Ashgate, 2009.

b) volume

- AGAMBEN, Giorgio, *Stanțe. Cuvântul și fantasma în cultura occidentală*, traducere de Anamaria Gebăilă, Ed. Humanitas, București, 2015.
- ANGHELESCU, Mircea, *Mistificațiuni. Falsuri, farse, apocrife, pastişe, parodii, pseudonime și alte mistificații în literatură*, Editura Spandugino, București, 2016.
- ASSMANN, Jan, *Memoria culturală*, traducere de Octavian Nicolae, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013.
- BARTHES, Roland, *Mitologii*, traducere Maria Carpov, Editura Institutul European, Iași, 1997.
- BARTHES, Roland, *Fragmente dintr-un discurs îndrăgostit*, traducere de Sorina Dănăilă, Editura Cartier, Chișinău 2017.
- BARTHES, Roland, *Cum să trăim împreună? Simulări românești ale câtorva spații cotidiene. Note de curs la Collège de France (1976-1977)*, text tabilit, adnotat și prezentat de Claude Coste, traducere și postfață de Alexandru Matei, note de Alexandru Matei și Alexandra Ilina, Editura Univers, București, 2018,

- BAUDRILLARD, Jean, *Sistemul obiectelor*, traducere Horia Lazăr, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1996.
- BENJAMIN, Walter, *Iluminări*, traducere de Catrinel Pleșu, Ed. IdeaDesign&Print, Cluj Napoca, 2002.
- BODEI, Remo, *Senzația de déjà vu*, traducere Alex. I. Cistelean, Editura Art, București, 2007.
- BOURDIEU, Pierre, *Regulile artei*, Editura Art, traducere de Laura Albulescu și Bogdan Ghiu, prefață de Mircea Martin, București, 2012.
- CASANOVA, Pascale, *Republica Mondială a Literelor*, traducere de Cristina Bîzu, Editura Art, București, 2016.
- CĂLINESCU, Al., *Caragiale sau vârsta modernă a literaturii*, Ed. Albatros, Iași, 1976.
- CĂLINESCU, G., *Ulysse*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- CĂLINESCU, Matei, *Cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, traducere de Tatiana Pătrulescu și Radu Țurcanu, Editura Polirom, Iași, 2017.
- CERNAT, Paul Cernat, *Modernismul retro în romanul românesc interbelic*, Editura Art, București, 2009.
- CIOPRAGA, Constantin, *Calistrat Hogaș*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1960.
- CIOPRAGA, Const., *G. Topîrceanu*, Editura pentru Literatură, București, 1966.
- CIOPRAGA, Const., *Literatura română între 1900 și 1918*, Editura Junimea, Iași, 1970.
- CHIPERI, Mihai, *Pe câmpul de onoare. O istorie a duelului la români*, Ed. Humanitas, București, 2016.
- COMPAGNON, Antoine, *Antimodernii. De la Joseph de Maistre la Roland Barthes*, traducere Irina Mavrodin și Adina Dinițoiu, prefață de Mircea Martin, Ed. Art, București, 2008.
- CORNEA, Paul, *Regula jocului. Versantul colectiv al literaturii: concepte, convenții, modele*, Ed. Eminescu, București, 1980.

- DRĂGAN, Mihai, *G. Ibrăileanu*, Editura Albatros, București, 1971.
- FINEMAN, Joel, *The History of Anecdote: Fiction and Fiction*, în H. Aram Veeser (ed.), *The New Historicism*, London and New York, Routledge, 1989.
- GALLAGHER, Catherine, GREENBLATT, Stephen, *Counterhistory and the Anecdote, Practicing New Historism*, University of Chicago Press, Chicago, 2000.
- GHEORGHIU, Mihai Dinu, *Ibrăileanu, romanul criticului*, Editura Albatros, București, 1981.
- HUTCHEON, Linda, *A theory of parody: The Teachings of Twentieth-century Art Forms*, Methuen, New York and London, 1985.
- IACOB, Livia, *Parodia literară. Șapte rescrieri românești*, Ed. Institutul European, Iași, 2011.
- IACOB, Gheorghe (coord.), *Iași – memoria unei capitale*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2017
- JANKÉLÉVITCH, Vladimir, *Ireversibilul și nostalgia*, traducere Vasile Tonoiu, Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 1998.
- LESOVICI, Mircea Doru, *Ironia*, Ed. Institutul european, Iași, 1999.
- JOLLES, André, *Forme simple: Legenda sacră. Legenda eroică. Mythos-ul. Ghicitoarea. Zicala. Cazul. Memorabilul. Basmul. Gluma*, traducere Iulia Zup și Grigore Marcu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002.
- LOVINESCU, E., *Istoria civilizației române moderne*, ediție, studiu introductiv și note de Z. Ornea, Editura Științifică, București, 1972.
- LOVINESCU, E., *Istoria literaturii române contemporane*, vol. I și II, Editura Minerva, București, 1973.
- MARINO, Adrian, *Viața lui Al. Macedonski*, Editura pentru Literatură, București, 1966, capitolele *Polemici și Cenaclul*.
- MARINO, Adrian, *Modern, modernism, modernitate*, Editura pentru Literatură, București, 1969.

- MARTIN, Mircea, *G. Călinescu și complexe literaturii române*, ediția a II-a, postfață de Nicoale Manolescu, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.
- MIHALACHE, Andi, *Contribuții la istoria ideii de patrimoniu*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2014.
- MIHALACHE, Andi, *Timpul, obiectul, povestirea. Decoruri interioare în literatura autobiografică*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2017.
- MIRONESCU, Doris, *Un secol al memoriei. Literatură și conștiință comunitară în epoca romantică*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2016.
- MITCHIEVICI, Angelo, STANOMIR, Ioan, *Teodoreanu reloaded*, Edituar Art, București, 2011.
- MORETTI, Franco, *Grafice, hărți, arbori. Literatura văzută de departe*, traducere de Cristian Cercel, studiu de Alberto Piazza, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2016.
- MITCHIEVICI, Angelo, *Decadență și decadentism*, Ed. Curtea Veche, București, 2011.
- MUNTEANU, Maricica, teza de doctorat (nepublicată) *Reprezentări spațiale și comunitare în literatura grupării de la "Viața Românească"*, coord. științific prof. univ. dr. Patraș Antonio, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2018.
- NANCY, Jean-Luc, *Comunitatea absentă*, traducere de Emilian Cioc, cu o prefață de Jean-Luc Nancy și postfață de Emilian Cioc, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2005.
- NEGRICI, Eugen, *Figura spiritului creator*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
- NEGRICI, Eugen, *Expresivitatea involuntară. Figura spiritului creator. Imanența literaturii*, ediția a II-a, Ed. Universalia, București, 2000.
- NEMOIANU, Virgil, *O teorie a secundarului. Literatură, progres, reacțiune*, în românește de Livia Szász Câmpeanu, Editura Univers, București, 1997.
- NEMOIANU, Virgil, *Micro-armonia. Dezvoltarea și utilizarea modelului idilic în literatură*, ediția a doua, traducere de

- Manuela Cazan și Gabriela Gavril, Editura Curtea Veche, București, 2003.
- NEȚ, Mariana, *O poetică a atmosferei. Rochia de moar*, Editura Univers, București, 1989.
- ORNEA, Zigu, *Poporanismul*, Editura Minerva, București, 1972.
- PALEOLOGU, Alexandru, *Despre lucrurile cu adevărat importante*, Editura Polirom, ediția a II-a revăzută și adăugită, Iași, 1998.
- PAMFIL, Carmen Gabriela, *Alexandru Philippide*, Ed. Litera Internațional, București, 2008.
- PANAITESCU, Val, *Humorul*, vol. I și II, Ed. Polirom, Iași, 2003.
- PATRAȘ, Antonio, *Ibrăileanu: către o teorie a personalității. Eseu despre literatura criticilor (I)*, Ed. Cartea Românească, București, 2007.
- PAULHAN, Jean, *Florile din Tarbes sau Teroare în Litere*, traducere, prefață și note de Adrian Tudurachi, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2015.
- PETROȘEL, Daniela Petroșel, *Retorica parodiei*, Ed. Ideea Europeană, București, 2006.
- PIRU, Al., G. *Ibrăileanu*, Editura pentru Literatură, București, 1967.
- POPA, Marian, *Comilogia*, Ed. Univers, București, 1975.â
- RALEA, Mihai, *Scrieri din trecut. În literatură*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1957.
- RĂDUȚĂ, Magda, „Îi urăsc, mă!”. *O antologie a pamfletului. De la cronicarii munteni la Pamfil Șeicaru*, prefață de Radu Paraschivescu, Editura Humanitas, București, 2017.
- SĂNDULESCU, Al., G. *Topîrceanu. Viața și opera*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1958.
- STANOMIR, Ioan, *Junimismul și pasiunea moderației*, Editura Humanitas, București, 2013.
- STREINU, Vladimir, *Calistrat Hogaș*, Editura Tineretului, București, 1968.

- TUDURACHI, Ligia, *Grup sburător. Trăitul și scrisul împreună în cenacul lui E. Lovinescu*, posfață de Angelo Mitchievici, Editura Universității de Vest, Timișoara, 2019.
- TOMUȘ, Silvia, *Ionel Teodoreanu sau bucuria metaforei*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.
- ZAMFIR, Mihai, *Scurtă istorie. Panorama alternativă a literaturii române*, volumul I, ediția a II-a revăzută și adăugită, Ed. Cartea Românească, Polirom, Iași, 2012.
- *** *Amintiri despre Ibrăileanu*, antologie și bibliografie de Ion Popescu-Sireteanu, Editura Junimea, Iași, 1974.